

Príbeh neslobodnej moslimky v slobodnom Anglicku

Erin
PRESS

with Andrew Croft

SAIRA AHMED

zneuctená

zneuctená

*Túto knihu venujem môjmu dieťaťu
a všetkým mladým ľuďom, ktorí sú
rozpoltení medzi úsilím byť dobrými
moslimami a nájsť si svoju cestu
v živote. Dúfam, že tento príbeh
poskytne nádej tým, ktorí sa cítia
zahnatí do pasce svojej kultúry,
rodiny alebo svojho manželstva,
a že im ukáže, že bojovať za to,
čomu človek verí, vždy stojí za to.*

with Andrew Croft

SAIRA AHMED

zneuctená

Bratislava január 2010

Úvod

Moja rodina je presvedčená, že odvtedy, čo som sa zmenila z dievčaťa na ženu, som ju zneuctila a poškvrnila rôznymi spôsobmi. Všetci však poznajú len maličký zlomok pravdy. Keby zistili, ako som v posledných rokoch žila, moji bratia by ma doslova zabili, hoci som to robila preto, aby som v ťažkom období finančne podporila rodinu.

Dúfam, že pomocou tejto knihy sa mi podarí vysvetliť, čo spôsobilo, že dievča, ktoré bolo vychovávané tak, aby sa stalo prísnou moslimkou a poslušnou dcérou, sestrou a manželkou, napokon muselo porušiť všetky pravidlá, aby prežilo a pomohlo rodičom splniť si záväzky voči svojej rodine.

V knihe opisujem príbeh generácie, ktorá sa ocitla medzi dvoma zásadne protichodnými kultúrami, a príbeh dievčaťa, ktoré podobne ako mnohé iné muselo podstúpiť ťažké rozhodnutia, čo nezvládlo vždy so ctou.

Moje rozhodovanie spočívalo v tom, či budem žiť životom, aký pre mňa chceli muži z mojej rodiny, alebo či budem schopná nájsť odvahu a silu stať sa nezávislou.

1

Prvý raz

V islame existujú dve slová, ktoré v sebe zahŕňajú takmer všetko: halal a haram. Halal znamená všetko, čo je správne a oprávnené podľa zákonov tohto náboženstva, zatiaľ čo haram znamená všetko, čo je nezákonné a nesprávne. Hoci som v tých dlhých hodinách v mešite ako dieťa dovolila svojej duši voľne sa túlať, poznala som veľmi dobre rozdiel medzi týmito dvoma pojmami a vedela som, že cesta, na ktorú som sa vydávala, je haram. Vtedy som však zároveň vedela, že je pre mňa halal pomôcť mojej mame a otcovi splatiť dlžoby a nenapadal mi nijaký iný spôsob, ako to urobiť. Vedela som aj to, že mnohé z islamských tradícií sú nepraktické pre život v modernej západnej spoločnosti.

Keď som však zaparkovala auto a civela na týčiace sa múry továrne, do ktorej ma poslali, moje svedomie nebolo čisté. Rozmýšľala som, aký osud ma vnútri čaká.

Čokoľvek sa malo stať, chcela som to mať čo najrýchlejšie za sebou a vyjsť odtiaľ s peniazmi, ktoré som tak zúfalo potrebovala. Zavolala som na telefónne číslo, ktoré mi dala žena z eskortnej agentúry, a povedala som, že čakám vonku.

„Pustím vás dnu,“ povedal muž o chvíľu. Keď som zbadala, že sa otvárajú dvere, vystúpila som z auta a podišla k nemu, snažiac sa zachovať si sebavedomý úsmev. Pohľad naňho ma šokoval. Bol totiž taký starý, že mi pripomenul môjho strýka.

Predstavovala som si ho mladého a fešného, čo bolo, samozrejme, absurdné očakávanie. Neviem, prečo som si vtedy neuvedomila, že dievčatá na eskortnú službu si väčšinou budú najímať starí muži, lebo práve oni majú peniaze a menšiu nádej dostať zadarmo do postele mladú ženu. Bol to zjavne šéf, lebo bol elegantne oblečený, v obleku a kravate. Pôsobil dokonale uvoľnene, veď sa nemusel snažiť na nikoho zapôsobiť. Za svoju prítomnosť som dostala zaplatené, či sa mi bude páčiť, alebo nie.

Keď ma viedol továrňou pred všetkými svojimi robotníkmi, zdalo sa, že nie je ani v najmenších rozpakoch z toho, že prijíma návštevu eskortnej dámy. Vlastne to skoro vyzeralo, že ma predvádza, stavia všetkým na obdiv. Sledovali ma celou cestou k jeho kancelárii v zadnej časti budovy a počula som zopár komentujúcich výkrikov pomedzi hukot strojov. Vedela som, že sú určené mne, slová som však nerozoznávala. Muž kráčajúci pred mnou nedal nijako najavo, že niečo počul. Ak to aj počul, nepochybné to s ním nič neurobilo.

V tomto cudzom svete skrytom vnútri vysokých továrenských múrov som sa cítila ako absolútny outsider. Na tento pocit som si však zvykla za celé moje detstvo. Vždy som mala dojem, že všetci ostatní patria k nejakému skvelému klubu priateľstva, z ktorého som vylúčená a do ktorého sa nijako neviem dostať.

Ak sa v škole organizoval nejaký večierok, všetci okrem mňa sa o ňom rozprávali a vzrušene chichotali. Nikomu však ani nenapadlo pozvať ma. Možno to bolo preto, lebo vedeli, že rodina by ma aj tak nepustila. Keď som sa zúčastnila na rodných stretnutiach, bolo to rovnaké. Buď to boli muži, ktorí sa rozprávali, smiali a ignorovali ženy aj dievčatá, alebo to boli dospelé ženy, ktoré ma ignorovali a trkotali o svojich dospelých veciach. Dokonca aj moji bratia ma ignorovali, lebo som bola len dievča.

Takže keď títo muži na mňa civeli a vykrikovali poznámky, akoby som nemala žiadne emócie, bolo to len ďalšie po-

tvrdenie mojej bezcennosti. Pripadalo mi, že všetci sú priatelia, súčasť nejakej sociálnej skupiny, a ja som len objekt ich posmeškov. Hrdo som zdvihla hlavu a hľadela uprene pred seba, pričom som ďalej kráčala a snažila sa udržať tempo s dlhými krokmi ich šéfa.

Netušila som, čomu kráčam v ústrety, keď som míňala ich pracovné lavice, ale tušila som, že každý z tých prizierajúcich sa mužov vie, prečo tam som. Ľutovala som, že som sa musela dať na toto dobrodružstvo. Niečo vo mne túžilo zvrtnúť sa a čo najrýchlejšie sa vrátiť do auta, to by som však musela popri nich znovu prejsť. Všetci by ma videli bežať preč, čo by pre mňa bolo ešte ponižujúcejšie.

Kancelária, do ktorej ma voviedol, bola prekvapujúco pekne zariadená a vyzdobená. Keď za nami zatvoril dvere, stlmilo to najhorší hluk strojov zvonka. Dnu boli veľké pohovky a kreslá. Cez otvorené dvere za jeho písacím stolom na opačnej strane kancelárie som videla, že má vlastnú súkromnú kúpeľňu a sprchu. Netušiac, čo odo mňa očakáva, som si sadla do jedného z kresiel a snažila sa pôsobiť pokojne a uvoľnene. Uprene na mňa hľadel a usmieval sa. Túžila som vypadnúť z tejto miestnosti podľa možnosti čo najrýchlejšie, ostala som však prikovaná ku kreslu ako vystrašený zajac. Cítila som, ako sa pot derie doslova každým centimetrom mojej pokožky a musela som sa vedome brániť, aby som sa nechvela.

„Ó, áno,“ mrmlal si, „veľmi, veľmi pekná.“ Podišiel bližšie, sklonil tvár k môjmu krku, akoby sa snažil vdýchnuť ma. „Iste si uvedomujete, že ste príliš navoňavovaná, však? Moja žena by si to hneď všimla. Cítila by to zo mňa. Musím byť hrozne opatrný.“

Spomenula som si na poznámku dievčiny z agentúry o tom, že som sa príliš naparfumovala. Až teraz som pochopila, prečo to povedala. Nesnažila sa ma vtedy uraziť, iba mi vštepovala profesionálnu radu. Pomyslela som si: Možno to bude dôvod na môj únik. Alebo ma donúti ísť sa osprchovať? Zata-

jila som dych, keď som čakala na jeho ďalšie slová. Vrátil sa k písaciemu stolu, vzal do ruky slúchadlo a zavolať do agentúry. „Je to veľmi pekné dievča,“ povedal, keď žena zodvihla, „no má na sebe priveľa parfumu. Budem ju musieť poslať preč, ale aj tak jej zaplatím.“

Na môj úžas vytiahol peňaženku, odrátal tristo libier a podal mi ich. Uvedomila som si, že ma prepustí, že toto je moja šanca uniknúť bez toho, aby som musela robiť čokoľvek iné. Akoby mi z pliec spadla náramná ťarcha. Vyskočila som z kresla, zdvorilo som sa mu poďakovala a sama vyšla z kancelárie. Náhlivo som prešla špalierom posmeškov a pískania, s pohľadom upreným na nápis Východ na opačnom konci. Vypadla som do tichého chladného nočného vzduchu. Chvela som sa ešte aj vtedy, keď som si sadla do auta a zamkla ho. Škoda, že som sa v ten večer nepoučila a neuvedomila si, že som unikla len o vlások.

2

Zotročenie v Británii

Od chvíle, keď mama prišla do Veľkej Británie, s ňou každý v otcovej rodine zaobchádzal skoro ako s otrokyňou. Dokonca aj moji dvaja bratia, keď sa narodili. Nič sa nemalo výrazne zmeniť ani vtedy, keď som sa v roku 1971 narodila ja. Okrem toho, že mala na starosti ďalšiu osobu, až kým nebudem dosť stará na to, aby som jej začala pomáhať.

Jej vlastná rodina pozostávala najmä z jej rodičov a súrodencov. Boli to ľudia, ktorí by sa jej zastali a nepochybne by ju utešili, keď sa situácia zdala neznesiteľne ťažká. Všetci však žili tisíce kilometrov od Británie, v Lahore. Pochybujem, že vôbec niekomu z nich povedala, aký hrozný život viedla vo Veľkej Británii, lebo vedela, že by s tým aj tak nemohli nič robiť. Jej osud bol spečatený v deň, keď dohodli, že sa vydá za môjho otca. A ona z neho musela vyťažiť, čo sa dalo.

Mala len sedemnášť rokov, keď dorazila na letisko Heathrow ako mladomanželka s jedinými náhradnými šatami v kufri (aby mala vždy jedny na sebe a jedny na opranie). Jej noví príbuzní ju okamžite zapriahli do práce. Ťažká práca však pre ňu nebola ničím novým. Bola najstaršia z piatich detí a bola zvyknutá vykonávať nekonečné povinnosti matky ešte skôr, ako porodila vlastné deti. Aj tak však prechod do

cudzej krajiny a rodiny cudzincov musel byť šokom. Aby sa ubránila ubližovaniu, musela svoje pocity obrniť ochrannou škrupinou.

Keď tam prišla, ocko a jeho rodina už mali v Británii vybudovanú existenciu. S bratmi rozbehli továreň na odevy a živil sa ich dodávaním do módného priemyslu, pričom každú chvíľu, ak práve nespali, trávili produkováním tovaru na trh. Svet, kde sme bývali, bol samostatný a izolovaný od zvyšku spoločnosti, čo nás obklopovala. Väčšina žien nevedela po anglicky a určite sa nekontaktovala s Britmi. Ostávali zamknuté v hraniciach rodiny presne tak, ako keby ostali v Lahore, slúžiac svojim mužom, rodičom a deťom.

Továreň na odevy je oveľa honosnejšie označenie rodinnej textilky a nezodpovedá veľmi skutočnosti. V skutočnosti celá továreň sídlila v jednej zadnej časti obchodu. Nad obchodom bol sklad plný strihacích stolov (pre mužov) a šijacích strojov (pre ženy). Každá príbuzná, ktorú sa im podarilo zohnať v okruhu tridsiatich kilometrov, donekonečna pracovala na výrobe džínsových bünd, sukní a nohavíc.

Všetci rodinní príslušníci tvrdo pracovali, aby sa rodinný podnik udržal a aby vyniesol dosť peňazí aj pre príbuzných doma, ktorí na tom boli ešte horšie. Prakticky nikto nemal voľnú chvíľu na domáce práce ako upratovanie a varenie, dokonca ani na varenie čaju. Takže keď prišla mama ako krehká adolescentná nevesta oveľa staršieho muža, ostatní ju ihneď poslali pracovať. Všetci túžili uľahčiť si život, ako sa len dalo. Keďže ocko bol najmladší z bratov, mama ako jeho manželka nezískala medzi ostatnými ženami žiaden štatút. Bola tam najmladšia pracovníčka v každom zmysle toho slova.

Väčšina mužov, ktorí prišli do továrne nakúpiť, patrila do našej rodiny buď pokrvne, alebo svadbou. Každý bol niečí strýko, teta alebo bratranec. Mnohí z nich mali obchody v iných mestách po celej Británii a napchávali svoje dodávky tovarom, ktorý vyrábala naša rodina. Čo najtesnejšie ho na-

kladali pred dlhou cestou po diaľnici, handrkovali sa s ockom a s mojimi strýkami o ceny, podávali balíčky peňazí alebo robili dohody o neskoršom splatení, kým ženy skromne klopili oči na ustavične poskakujúce ihly vo svojich šijacích strojoch.

Ocko bol o dvadsať rokov starší ako mama a bol obklopený svojou rodinou, ktorá mu poskytovala morálnu a finančnú oporu. Mama bola vo Veľkej Británii odlúčená od ľudí, ktorých milovala najviac na svete, od svojich bratov a sestier. Dozvedela som sa, že mamin otec bol sklamaný, keď zistil, aký veľký je vekový rozdiel medzi jeho dcérou a mužom, ktorému ju prisľúbil. Fotografie ocka, ktoré mu ukázali jeho príbuzní, dychtiaci dohodnúť tento zväzok, boli staršie ako desať rokov. Starý otec si neuvedomil, že ho nachytali, až kým ženích s rodinou neprišli na svadbu. Vtedy už bolo neskoro. Dohoda bola uzavretá, sľuby dané a česť bolo nutné zachovať. Mama musela prijať svoj osud bez protestov a jej rodičia museli byť vďační, že jej aspoň našli muža, čo ju vezme do Británie.

Niežeby bol ocko zlý, len jej nebol schopný ponúknuť ľahký život. Lebo on sám ho nemal ľahký. Zamlada bol fešák, práve preto stará fotografia presvedčila starého otca, že bude dobrá partia, ale raz už bol ženatý, čo mama zistila, až keď sa zaňho vydala. Jeho prvé manželstvo tiež zorganizovala rodina a narodili sa z neho tri deti, ktoré už boli skoro dospelé, keď si vzal mamu. Prvú manželku mu vybrali spomedzi sesterníc, takže keď ocko oznámil, že už ju nemá rád a že ju chce opustiť a vziať si novú ženu mimo rodiny, navyše vo veku jeho vlastných detí, vyvolalo to veľa nespokojnosti.

Pakistanskí muži ockovej generácie sa často ženia viac ráz. Ak je prvé dohodnuté manželstvo pre muža sklamaním, čo sa stáva vo väčšine prípadov, jednoducho si nájde inú ženu a odíde. Žena, prirodzene, takúto možnosť úniku nemá. Manžel, ktorého jej rodina vyberie, jej prischne, až kým neumrie alebo sa s ňou nerozvedie.

Moji nevlastní súrodenci žili blízko nás. Aj keď sme boli vo Veľkej Británii, aj po návrate do Pakistanu. Tiež pracovali v továrni, k ockovi boli zdvorilí a úctiví, ale vždy z nich bolo cítiť trpkosť pre pocit, že sa ich otec rozviedol kvôli peknej tinedžerskej druhej manželke. Moja mama musela nepriateľstvo voči sebe cítiť od prvého dňa, keď sa stala členkou rodiny. Zrejme sa spočiatku mimoriadne snažila získať si ich náklonnosť a súhlas. Nielenže boli jej nevlastné deti približne rovnako staré ako ona, ale čo bolo ešte horšie, bola krajšia ako ich matka kedykoľvek predtým. Mala bledšiu pleť a jemnejšie črty, čo ich ešte viac popudzovalo, a neznášali ju o to viac.

Jej výzor si získal manžela, vyvolal však žiarlivosť ostatných žien v rodine a chlipnosť mužov, z ktorých mnohí na ňu vrhali takzvané „zlé pohľady“. Zdalo sa, že všetci v rodine túžia nájsť spôsob, ako vykazať to úbohé mladé dievča na svoje miesto, aby si uvedomilo, že sú v hierarchii krdľa nad ňou.

Mama otehotnela takmer vzápätí po príchode do Británie. Samotný fakt, že bola tehotná, neznamenal úľavu pri jej ostatných povinnostiach. Môj najstarší brat Ali sa narodil deväť mesiacov po jej príchode a o čosi vyše roka nato sa narodil môj druhý brat Asif. Po viac ako roku od jeho narodenia moja mama porodila mŕtve dievčatko, o ktorom sme sa vlastne nikdy nerozprávali. Dva roky nato nastala chvíľa môjho príchodu na svet. Mama musela stále pracovať, koľko vládala, v dome aj v továrni, ale teraz mala tri malé deti, o ktoré sa navyše musela starať.

Každé ráno, často ešte pred úsvitom, jazdila od domu k domu dodávka. Ženy z rodiny nasadli do jej zadnej časti a ona ich zväžala do továrne. Ich deň sa však začínal dávno predtým. V našom dome sa od mamy očakávalo, že vstane a pripraví pre celú rodinu raňajky, urobí pre každého sendvič na cestu do továrne a nás deti pripraví na celý deň. Nemala čas ani umyť si tvár alebo učesať sa a už sa musela šplhať do bielej dodávky s ostatnými. Od mojich siedmich rokov som

cez víkendy jazdievala do továrne s ňou a cesta bola vždy nepohodlná. Všetci muži sedeli vpredu, zatiaľ čo ženy a deti boli vzadu. Na vreciach s látkami alebo na oblúkoch kolies sa zúfalo snažili udržať rovnováhu, keď sa kymácali na každej zákrute. Jediný pohľad na vonkajší svet, ktorý sa naskytol, bol z dvoch takmer začiernených okien na zadných dverách.

V továrni boli iba dve ženy, na ktoré si spomínam, a ktoré neboli rodinné príslušníčky. Aj ony však boli príbuzné rodinných priateľov. Každý piatok im vyplácali mzdu, ale nespomínam si, že by som niekedy videla vyplácať niekoho z rodinných príslušníkov za všetky tie nekonečné hodiny, čo pracovali.

Keď mama prišla do továrne, urobila všetkým čaj, zamestala dlážky a zúčastňovala sa aj na šití. Na sklonku dňa ju znovu dodávkou vzali domov a začala robiť nanovo, varila ďalšie jedlo pre každého, kto bol práve v dome, a zároveň sa snažila primať mojich bratov a mňa, aby sme sa umyli a prichystali na spanie. Nikdy nenastala chvíľa, že by jej niekto niečo neprikazoval alebo na ňu nekričal. Ona však napriek tomu ďalej pracovala. Mlčky a so zachmúrenou tvárou, odhodlaná plniť si povinnosti a nestážovať sa. Nemala prakticky žiadne kontakty s Angličanmi, keďže ocko ako väčšina pakistanských mužov zaobstarával všetky nákupy, nosil ich domov v taškách a debnách večer, aby nemala dôvod chodiť pravidelne von. Väčšinu času rozprávali všetci príbuzní urdčinou alebo pandžábčinou v dome aj v továrni, takže sa nikdy ne naučila poriadne po anglicky. Navždy ostávala Pakistankou žijúcou v cudzej krajine, ale angličtinu zvládla aspoň natoľko, aby sa nejako pretĺkla, keď to bolo nutné.

Väčšina rodičov v Pakistane chcela nájsť svojim dcéram manželov, ktorí by ich vzali do štátov ako Veľká Británia aspoň na niekoľko rokov, lebo sa nazdávali, že tam je viac príležitostí zbohatnúť a mať lepší život. Mnohé rodiny, ktoré emigrovali v tom istom čase ako moji rodičia, mali naozaj lepší

životný štandard, keď sa etablovali v blahobytnnejšej krajine. Mnohým však kultúrne šoky, ktoré zažívali, sťažovali život v iných ohľadoch. Hoci ostatní v rodine zaobchádzali s mamou ako s otrokom, tiež museli tvrdo pracovať. Aj muži, aj ženy. Spomínam si, že často sme všetci boli v továrni aj po polnoci a snažili sme sa splniť nejakú naliehavú zákazku. Všetci bojovali, aby sa udržali nad vodou. Bolo to spoločné úsilie prežiť, ktoré však mnohých rodinných príslušníkov zanechalo vyštavených, zatrpknutých a ľahko výbušných aj voči sebe navzájom. Nervy mali vždy našponované. Všetky ženy akoby sa tešili, že majú niekoho mladšieho a zraniteľnejšieho, na kom si môžu vyliť svoju nevraživosť. Všetci muži boli výbušní a tyranizovali druhých pri každej príležitosti.

Moji strýkovia v tých rušných časoch určite zarobili dosť veľa, všetky peniaze však zmizli rovnako rýchlo, ako prišli. Väčšinu poslali príbuzným, čo žili v chudobe v Lahore. Všetci to považovali za svoju najväčšiu povinnosť, za dôvod, prečo im ich rodiny umožnili odcestovať a žiť v zahraničí. Všetci sme akceptovali, že musíme pracovať každú možnú hodinu, aby sme podporovali závislých príbuzných a aby sme sa snažili vybudovať pohodlný život pre seba a pre budúce generácie. Nikto nikdy nečakal od života nič iné, až kým generácia vychovaná na Západe, podobne ako moji bratia a ja, nezačala spochybňovať niektoré pravidlá a tradície, ktoré generácia našich rodičov považovala za samozrejmé. Práve došlo ku konfliktu kultúr.

Istotne sme nežili v chudobe a vedeli sme to, lebo sme predtým videli, ako žili naši príbuzní v Lahore. Ocko mi vždy kupoval nové šaty, aby som vyzerala dobre, keď sme niekam šli, a aby som robila česť rodine. Na stole bolo vždy jedlo, nikdy sme však v materiálnom zmysle slova nemali toľko ako ostatné, na Západe viac asimilované, rodiny, ktoré sme poznali. Nemyslím, že ocko vôbec niekedy tušil, čo sa deje v podniku. Všetko mal na starosti môj strýko ako najstarší muž v ro-

dine. S ockom vždy zaobchádzal ako s podriadeným, lebo bol mladší ako ostatní a bol príliš úctivý na to, aby protestoval, keď ho vynechali z rozhodovania. Frustrácia, ktorú pociťoval pre skutočnosť, že nie je pánom svojho osudu, sa často prejavila výbuchmi zlosti na vlastné deti. Len čo sa jeho bratia vrátili do svojich domovov, on mohol byť niekoľko hodín pánom aspoň vo svojom dome.

Tolko ráz som od ázijských žien počúvala príbehy o tom, že staršie ženy v rodine ako ockova zaobchádzajú s mladými dievčatami, ktoré si ich muži vzali za manželky, úplne bez úcty a pochopenia. Niet pochyb, že samy zažili takéto zaobchádzanie, keď sa vydali. A možno ešte predtým s nimi zaobchádzali ako so slúžkami ich otcovia a bratia, takže predpokladám, že sa skrátka nevedeli inak správať. V rodinách ako naša ženy žijú presne takto. Keď sú mladé a brzdené okolnosťami, nestážujú sa, ale robia to, čo od nich žiadajú. Nejakto sa pretlčú, kým príde rad na ne, aby boli tie staršie a šikanovali mladé. Muži a staršie ženy napríklad museli byť pri jedle vždy obslužení ako prví. Znamenalo to, že keď mama obslúžila ostatných, už pre ňu nezostalo dosť jedla. Nikdy sa však nestážovala.

V rodinách ako naša zaobchádzali muži so ženami v akomkoľvek veku bezohľadne. Ak sa pokúsili postaviť samy za seba, boli často obeťami fyzického násillia, takže tradične dovolili mužom robiť, čo si zmysleli. Nech sa muži v našej rodine správali akokoľvek zle, staršie a skúsenejšie ženy vždy radili mladším manželkám, aby im odpúšťali.

„Aspoň občas príde domov,“ hovorievali. „Aspoň máš nejakého muža.“ Napokon toto bolo to, na čom záležalo, lebo žena bez manžela by v pakistanskej dedine mala len malú nádej na slušný život. Takže len čo sa mama vydala a odišla žiť do Veľkej Británie ako súčasť ockovej širokej rodiny, nemala kam uniknúť. O jej budúcnosti bolo rozhodnuté a ona ju musela znášať čo najlepšie. „Prečo si sa s tým zmierila?“ pýtala

som sa jej, keď som bola staršia a počula ju rozprávať príbehy o tých časoch. „Myslela som na môjho otca,“ odvetila, „a nechcela som, aby sa k nemu dostali správy o tom, aká som zlá manželka. Vybral mi manžela, a tak som musela ctiť túto dohodu. Okrem toho – čo som mohla robiť? Nemala som peniaze a veľmi zle som hovorila po anglicky.“

Ockov najstarší brat bol v Británii hlavou rodiny a riadil ju železnou rukou. Jeho rodina bola oveľa staršia ako naša, jeho vnúčatá boli moji rovesníci, čo znamenalo, že v rodinnej hierarchii sme boli ďaleko vzadu. Ocko bol vždy prísny otec a manžel, aj keď sme boli sami. Skutočným tyranom sa však stal vždy, keď bol nablízku strýko. Trval na tom, aby sme nosili šatky pevne omotané okolo hlavy, čo som neznášala. Nútil nás strihať si nechty nakrátko, čo som vždy odmietala. Cítila som to, akoby nás obviňoval, že sme nečisté a neumývame si poriadne ruky. Môj strýko bol na svoje vnučky rovnako prísny ako býval na svoje dcéry. Trval na tom, aby odišli zo školy a nepokračovali v štúdiu, hoci dostávali dobré známky. Nikdy nebol ochotný robiť kompromisy ani v jedinom zo svojich presvedčení a my všetci sme boli príliš vystrašení na to, aby sme mu protirečili a hádali sa s ním. Jeho manželka mala ohromnú nadváhu, vždy vzdychala a sťažovala sa na boľavé nohy a bolesti hlavy, ale našla silu presadzovať pravidlá svojho muža na nás ostatných. U mladších žien, ktoré nikdy nemohli vyjadriť vlastné názory alebo dokonca sadnúť si a dať si čaj, keď naň dostali chuť, bez toho, aby ich niekto poúčal alebo zastrašoval, bolo vždy cítiť nevôľu.

Možno sa strýko bál, že ak ženy dostanú priveľa voľného času na trkotanie, spoja sily a zorganizujú nejaké povstanie. Bol prísny aj na chlapcov, keď šlo o náboženské záležitosti, mali však oveľa viac osobnej slobody, keď šlo o chodenie von a o drobné radosti. Myslím, že dúfal, že zo všetkých vyrastú mullahovia a budú stabilnými členmi moslimského spoločenstva.

Keď strýko prišiel do nášho domu, mama, ja a všetky ostatné ženy, ktoré tu boli, sme museli zmiznúť v kuchyni a pracovať, zatiaľ čo muži sedeli a rozprávali sa v prednej izbe. Teraz, keď som už dospelá a mám vlastný dom, rada nechávam všetky dvere do jednotlivých miestností otvorené. Som si istá, že je to preto, lebo som nenávidela pocit, že sme zatvorené v kuchyni, akoby sme boli občania nižšej kategórie. Nesmeli sme vydať ani najmenší zvuk, čo bolo v podstate nemožné, keďže sme varili a vyberali jedlo, ktoré sme mali odniesť do inej miestnosti. Malo to pôsobiť, akoby sme tam ani neboli. Ak sme náhodou udreli jedným tanierom o druhý alebo sme hlučne položili riad na pracovnú plochu, ocko vpadol do kuchyne, reval a bil nás za to, že sme ho znemožnili pred jeho uctievaným bratom.

„Viete, že musíte byť ticho, keď máme návštevu,“ zúrili, zjavne neschopný pochopiť, ako len môžeme byť také neobanlivé a ignorovať jeho príkazy. Vždy zúfalo túžil zapôsobiť na brata a dokázať mu, aká sme dobrá moslimská rodina a aké poslušné a úctivé sú jeho ženy a deti. Ak sme ja alebo bratia urobili zle hocijakú maličkosť, bil nás opaskom. Vložil do toho všetku silu, aby nám dal príučku a aby ventiloval svoju frustráciu, ktorá sa v ňom určite zbierala, keď bojoval o zachovanie pozície v rodinnej hierarchii. Raz nás vydržal biť tak dlho a tak silno, že žena, ktorá počula celú scénu cez spoločnú stenu, prišla orodovať, aby prestal. Ocka sa zmocnila ešte väčšia zúrivosť. „Neopováž sa chodiť do môjho domu a hovoriť mi, ako mám vychovávať svoje deti!“ ziapal na ňu.

Ak sme sa s bratmi hrali vonku v záhrade s bratrancami a so sesternicami a boli sme hluční, ženy nás náhlivo vyšli tíšiť. „Buďte potichu,“ karhali nás nervózne. „Neviete, že sú tu muži? Musíte byť ticho.“ Naši bratranci a sesternice boli starší ako my a vždy, keď prišli na návštevu, mali sme z toho napokon problémy. Primali nás ukázať im, kde mama skrýva

sladkosti, potom ich ukradli, ale boli sme to my, kto po ich odchode dostal bitku.

Strýko mame výrazne sťažoval život, lebo ockovi stále pripomínal, že by mal mať záväzky voči prvej manželke, lebo ona bola jeho príbuzná prv, ako si ju vzal. Až keď bude šťastná ona, môže si zobrať mamu a dať jej to, čo potrebuje. Všetky ostatné ženy z rodiny hlboko nesúhlasili s tým, že si ocko vzal mamu. Nikdy by sa však neodvážili povedať mu to do očí, pretože by to bolo voči mužovi neúčtivé. Takže si to vybíjali na mame alebo kvapkali jedy do mojich detských uší. Snažili sa uistiť, že chápem, že moja mama je len druhá manželka, že je podradnejšia ako ich príbuzná – ockova prvá žena – a že ocko neurobil dobre, keď si vzal mamu. Počúvala som ich a bolelo ma to, no nechápala som, o čom vlastne hovoria. Vedela som, že mám nevlastných súrodencov, ale nechápala som, ako mohlo k tej situácii dôjsť alebo prečo to vyvoláva toľký nesúhlas.

Strýko bol vážny človek, posadnutý rodinnou hrdosťou a cťou. Svoju vieru využíval ako ospravedlnenie všetkého, čo chcel dosiahnuť. Ocko k nemu vždy cítil bázeň a podriadenosť a musel robiť veci, ktoré boli proti jeho prirodzenosti. Jeho starší súrodenci mu boli skôr ako rodičia, keď prišiel do Veľkej Británie, keďže jeho skutoční rodičia ostali v Lahore. Až keď ocko zostarol a viac sa vzdialil od strýka, mohla sa prejaviť mäkšia, jemnejšia stránka jeho povahy. Po celé naše detstvo sa snažil dokázať, že je rovnako dobrý muž ako jeho brat, rovnako stabilný, cnostný a nábožensky založený ako zvyšok rodiny.

Keďže mama bola pekná a mnohí muži na ňu vrhali „zlé pohľady“, postupne vznikli klebety, že bola ockovi neverná s jedným z jeho bratrancov. Bez akéhokoľvek dôkazu strýko uveril klebetám a prevzal povinnosť vykonať trest, ktorý si takýto čin vyžadoval. Rozhodol, že zneuctila jeho rodinu,